

INTERNATIONAL ART RESEARCH & REVIEW

Д-Р *МАРИЯ ПЕТРЕ КЕРТАКОВА*

Date 1.IV.–31.VI. 2017
#2 (VI-VI. MMXVII)
SOFIA

**Оформяне на стиловите
линии в модата на
дамските шапки в началото
на XX век**

PREPRINT

д-р Мария Кертакова. Оформяне на стиловите линии в модата на
дамските шапки в началото на XX век
д-р Мария Кертакова

**Оформяне на стиловите линии в модата на
дамските шапки в началото на XX век**

Шапките и до днес остават основна част от цялостния и завършен дамски костюм. В това отношение историята на световната мода ни е оставила редица ценни примери.

Заразителен е примерът на актрисата Лили Елси, която през 1907 г. се появява на лондонска сцена в оперетата „Веселата вдовица“. Роклите ѝ с висока талия, ушити от шифон и крепдешин, както и шапката ѝ с пера с неимоверно широка периферия, създадена от Люсил¹, наречена също така шапка „*веселата вдовица*“, става предмет на подражание от двете страни на Ламанша, като дизайнерката споделя следното: *„Успехът на "Веселата вдовица" стана личен успех и за мен. Аз правих костюмите за цялата постановка, като някои от тях ми бяха любими. Шапката за "Веселата вдовица", която аз изработих специално за Лили Елси, и която по-късно получи наименованието на нейния създател "Люсил", се разпространи по цяла Европа и Щатите. Всяка жена, която искаше да бъде модерна, трябваше да има шапка "Веселата вдовица". Ние имахме огромни печалби и заради увлечението, поради шармантната игра в представлението, която поддържаше този интерес жив..."*.

Образът, който създава тя, е толкова успешен, че се задържа на мода няколко години. През този период Люсил става лична дизайнерка на актрисата, като по този повод тя пише следното: *„...От този момент аз започнах да изработвам всички*

¹Тук цитираме думите на Люсил в оригинал: „...The triumph of The Merry Widow was also a personal triumph for me, for of all the plays I dressed, and there were many, it was my favorite. 'The Merry Widow Hat,' which I designed for Lily Elsie, brought in a fashion which carried the name of 'Lucile.' its creator, all over Europe and the States. Every woman who wanted to be in the swim, had to have a 'Merry Widow Hat', and we made thousands of pounds through the craze, which lasted longer than most fashion crazes, for the charm of the play kept it alive..."

Цитат по интернет ресурс „Miss Lily Elsie. Quotes from Lucile's memoirs“ дата на посещаване 13.7. 2013.

<http://www.lily-elsie.com/lucile.htm>

д-р Мария Кертакова. Оформяне на стиловите линии в модата на

дамските шапки в началото на XX век

*нейни тоалети, както за играта на сцената, така и за живота ѝ в обществото. Някои от тези костюми станаха най-успешните мои модели - в тях тя "намери себе си" - носеше ги така очарователно, че жените, които виждаха как ги носи, имаха желание да ги копират..."*².

Шапката обикновено се изработва от слама, има дълбоко дъно „обвито в черен тюл и ифраусови пера”³. Дамската шапка, която заменя типа „веселата вдовица” през периода 1910 – 1915 г. се нарича шапка „**кошер**” – представлява висок купол, който се издължава напред към челото, където материалът, от който е направена, се подгъва нагоре и образува периферия. Изобщо една продължаваща и поддържана и до днес тенденция на висшата мода е дамският костюм да завършва задължително със шапка. Някои открития на модните дизайнери по отношение на модните дамски шапки са забравени още в мига, когато ревюто завършва, затова пък други, макар и да не са удостоени със специално дизайнерско внимание, се задържат сравнително дълго.

Пример за такова дълготрайно носене е шапката тип „**кули**”, която е пряк трансфер на шапката, изплетена от бамбукови листа или слама, която предпазва работещите от района на Югоизточна Азия от дъжд и слънце. Тази шапка е с конусовидна форма и се спуска стръмно надолу, като покрива напълно главата. В Европейската мода са отбелязани два пика в нейното разпространяване – през 30-те и през 50-те години на XX век. За разлика от нея има и шапка, която се задържа на мода почти петнадесет години.

Пример за шапка, която е на мода за такъв дълъг срок, разбира се с вариации, е шапката тип „**клош**”. Названието на тази шапка може да се преведе като шапка-

2 Тук цитираме оригиналните думи на Люсил: „...From that day I designed all her clothes both for the stage and in private life and some of my most successful models were created for her, for once she had 'found herself' she wore them so charmingly that every woman who saw them wanted to have them copied...”

Цитат по интернет ресурс „Miss Lily Elsie. Quotes from Lucile's memoirs” дата на посещаване 13.7. 2013.
<http://www.lily-elsie.com/lucile.htm>

3Вж О`Хара, цит. съч. с.222.

д-р Мария Кертакова. Оформяне на стиловите линии в модата на

дамските шапки в началото на XX век

камбана (от „*cloche*” – камбана, фр.ез.). Тя се носи непрекъснато от 1915 г. до средата на 30-те години, но върхът на нейната популярност са двадесетте години, Ето как О`Хара⁴ описва този модел: *„Шапката е тясна, пристегната, покрива цялата глава, включително тила и челото. Съществуват варианти както със, така и без периферия. През 20-те години шапките тип клош често се гарнират с рипсени пандели”*.

През разглеждания период има и друг тип, която е подобна на шапката „клош”, но се нарича „Слауч”. Нейната поява е свързана също с дейността на актриса, но този път това е Грета Гарбо и ролята ѝ във филма „Делова жена”, излязъл на екран през 1928 г. Създадена е въз основа на получената огромна популярност през 20-те години шапка „клош”, но е значително по-широка от нея, носи се с лек наклон и се издърпва надолу върху челото, така че напълно да го закрие.

Появата на този тип шапка дължим на творчеството на дизайнера Гилбърт Ейдриън⁵ по време на работата му във фирмата „Метро Голдуин Майер”, където за Гарбо той прави своята мека широкопола шапка. Тя е толкова успешна и като модел и като изделие, че става пример за подражание през цялото следващо десетилетие. Той продължава да проектира облекла, които са необходими не само за филмовата, но и за останалата част от модната индустрия. Успешно е и по-нататъшното му сътрудничество с Грета Гарбо. Във филма „Любовна история” (1930 г.) слага върху главата на актрисата шапка, украсена с плюмаж от щраусови пера, които са закрепени по такъв начин, че скриват едното ѝ око. Тази шапка бързо е усвоена от модната индустрия и под търговското наименование шапка „Йожени” се разпространява масово от двете страни на Океана. Следващата успешна шапка на

⁴О`Хара, цит. съч. с. 223

⁵Гилбърт Ейдриън (1903-1959), американски моден дизайнер, роден в гр. Ногатък (щата Кънектикът), САЩ. Първоначалните си дизайнерски умения придобива в Училището за изобразителни и приложни изкуства в Ню Йорк, а след това продължава обучението си в Париж. От 1923 г. когато е само на 20 години, до 1925 г. създава костюми за постановки в Бродуей, а след това се мести в Холивуд и прави дрехи за Рудолфо Валентино. От 1926 до 1928 г. работи като моден дизайнер за „Де Миле Студиоус”, а след това постъпва в „Метро Голдуин Майер”

д-р Мария Кертакова. Оформяне на стиловите линии в модата на дамските шапки в началото на XX век

Гилбърт Ейдриън е шапката в стил „пилбокс“, която също се внедрява сред купувачите от киноекрана. Грета Гарбо носи такава шапка във филма „Такава, каквато ме желаеш“ също слага началото на нова цялостна модна тенденция⁶. Подобен факт се случва и след излизането на бял свят на филма „Ще спечеля тази жена“ (1939 г.), след което сред жените силно се разпространява мрежичката за коса, подобна на тази, която носи героинята на Хеди Ламар. Може да се каже, че истинският разцвет на шапката „пилбокс“ (в свободен превод – кутийка за хапчета) настъпва, когато първата дама на Америка Жаклин Кенеди я демонстрира в тоалета си по време на встъпването в длъжност на нейния съпруг Джон Кенеди като президент на САЩ. Събитието е от световно значение, отразено е от многобройни американски и чужди средства за масова информация и снимката на Жаклин, която носи такава шапка, става пример за милиони жени по света – причината е в това, че изделието става статусно и се превръща в един от маркерите на тогавашното време. За авторството на тази шапка историците на модата не са на едно мнение. Това не е учудващо, като се види простата и ефективна конструкция на шапката, още повече, че тя е и част от канадската военна униформа далеч преди Баленсиага в Европа и Рой Халстън в Америка да се заемат с професията на моделиери. Може би объркването идва от това, че шапката „пилбокс“ и шапката „бункер“ много си приличат: и двете са малки, и двете са овални, и двете се носят под малък наклон, а разликата е само в това, че дъното на „пилбокс“ е плоско, а това на „бункер“ е част от сферична повърхнина.

Друга също така знаменита шапка, радваща се на голямо уважение от страна на почитателите на модата през 20-те и 30-те г., е „шапка-токче“. Тя представлява плътно прилепнала към главата малка шапчица без периферия. Изработва се най-

⁶ Шапката остава актуална и през 40-те години. През 60-те години тя е върната на мода в моделите за костюми, които Холстън прави за Жаклин Кенеди. Този модел шапка се връща на мода за кратко през 70-те години в творчеството на Касини. „Работата на Касини може да се носи от жени между 18 и 80 години. Роклите са прости и геометрични, направени от великолепни материали и характерната шапка „пилбокс“ и елегантна фризура. Шапката „пилбокс“ е малка и овална, с плоско дъно и обикновено се носи под лек ъгъл. Става популярна, след като Грета Гарбо носи такъв модел в „Каквато ме желаеш“ (1932г.), а Джаки я връща на мода“. Цитат по електронен източник „Beauty icons: Джаки Кенеди“ (дата на достъп 4.8.2013) <http://www.teenviewsofia.com/article/498/>

д-р Мария Кертакова. Оформяне на стиловите линии в модата на

дамските шапки в началото на XX век

често от леки вълнени материи, жарсе или други материали, които могат лесно да се драпират, а в центъра, на челната страна, се поставя декорация от перо или бижу с едри цветни камъчета.

Освен шапката-токче през 30-те години на мода е и шапката, наречена „*Жулиета*”. По форма тя е малка кръгла шапка. Изработва се като правило от ажурни платове. Носи се плътно прилепнала към темето. Украсява се обикновено с перли или полускъпоценни камъни. Както повечето от шапките, които анализираме в този текст, така и тази става известна благодарение на актриса. Този път жената, която прави известна шапката „Жулиета”, е актрисата Норма Шиърър, която с такава шапка изпълнява ролята на Жулиета във филма по пиесата на Шекспир „Ромео и Жулиета” (1930 г.).

Може да се каже, че за оформяне на стиловите линии в модата до началото на Първата световна война, а и за периода между двете световни войни, все още се държи да бъде създаден пълен и цялостен ансамбъл, който да изгради външния вид на жените – дрехите и шапката, а понякога дори и обувките най-често са дело на един и същ дизайнер и са възплъщение на неговите идеи за единен ансамбъл в дамската мода.